

Galileo, Calassanç

Joan F. Mira

Tal com recordava fa poques setmanes el P. Joan Seguí en un diari de València, enguany s'escauen els quatre segles i mig del naixement de Josep de Calassanç, un sant ben nostre, massa poc conegut excepte peis qui vam tenir la sort, com jo mateix, de passar uns quants anys en un col·legi de l'Escola Pia. Al carrer de Carnissers de València, en un edifici sòlid i clàssic del barri de Velluters, prop de les torres de Quart, ens ensenyaven un himne que deia, si no em falla la memòria: "Al santo de los niños, / al padre de la infancia, / al que naciendo grande / para crecer se humilia..." Sempre em va intrigar el sentit del vers: un home que naix *gran*, i que per créixer s'humilia: encara em fa pensar de tant en tant, com a antídota a tanta *grandària* buida. El meu sant havia nascut el 1557 a Peralta de la Sal, comarca de la Llitera, i si a les biografies era formalment aragonès, a la vida real va ser català i ben català: estudis a Lleida i a València, serveis eclesiàstic al bisbat lleidatà, abans d'anar-se a Roma, a fer, entre més coses, de preceptor de la família Colonna, la més noble i antiga de la ciutat. I llavors, a quaranta anys, va observar una cosa: que l'ensenyament dels fills dels pobres, dels menestrals, del que ara en diríem *classes populars* era del tot inexistent; que l'església, en tot cas (els jesuïtes, per exemple al Collegio Romano, en bona part finançat per Francesc de Borja), s'ocupava de les escoles per als rics i els nobles, però de fer escoles populars, poc o no gens. I una altra cosa més: que les humanitats, les lletres, les ciències, la pedagogia, eren un bé que calia estendre al màxim. I ara venim a Galileo Galilei, que aquells mateixos anys patia els rigors del Sant Ofici precisament per causa de la ciència. És ben poc coneguda l'amistat i l'admiració que Josep de Calassanç sentia per Galileo, i si l'admirava i l'intentava ajudar era per una raó: perquè "constituïa el paradigma viu i el nexa d'eficàcia entre les seues escoles humanistes i el realisme pedagògic". Per primera vegada en la història d'Europa, algú es proposa estendre un model d'escola que no es limite a l'educació humanística general, sinó que integre una formació útil i aprofitable, i les matemàtiques significaven una part important del programa, que havia de tenir una aplicació professional per als alumnes. Galileo explica el món amb el telescopi, l'experimentació i les matemàtiques, i a Calassanç això no l'escandalitza, sinó que anima els seus religiosos, de l'orde acabat de fundar, que ajuden i acompanyen el savi perseguit.

Ja l'any 1629 l'escolapi Francesco Michelini freqüentava el cercle de deixebles de Galileo, un cercle que fins i tot després de les condemnes formals i solemnes, arribà a incloure uns altres escolapis, especialment a Florència, fins al punt que el P. Seguí parla d'un "corrent galilea escolapi", format per seguidors directes del científic perseguit, cosa que té un mèrit considerable. I un jove escolapi, Clemente Settimi, animat per Josep de Calassanç, va ser l'acompanyant, guia

i secretari de Galileo quan ja el savi era cec, malalt i quasi abandonat. El P. Settimi escrivia cartes i papers científics al dictat del savi, prenia nota dels seus descobriments i pensaments, i era ell mateix, com escriu Torricelli, una persona "de ciència extraordinària". L'escolapi enviat per Calassanç és l'eclesiàstic que figura en un quadre cèlebre que es conserva a l'Acadèmia de Belles Arts de Siena, on apareix escoltant el mestre cec i vell, i anotant les seues paraules. No sé si tot això té poca importància o molta: a mi m'ha recomfortat llegir-ho, justament com una mostra de la generositat intel·lectual i personal d'aquell sant de llengua catalana, educador dels pobres, robust, humil, modest, intel·ligent, gràcies al qual ja vaig passar anys molt profitosos en un col·legi de barri de Velluters de València, fundat a mitjan segle XVIII segurament pensant en els fills dels teixidors. La llàstima és que ni allí, ni amb l'esperit de Galileo, no vaig ser mai capaç d'aprendre matemàtiques ni d'entendre els secrets de la física. Però d'això no en tenia culpa Josep de Calassanç.

"I un jove escolapi, Clemente Settimi, animat per Josep de Calassanç, va ser l'acompanyant, guia i secretari de Galileo quan ja el savi era cec, malalt i quasi abandonat. El P. Settimi escrivia cartes i papers científics al dictat del savi, prenia nota dels seus descobriments i pensaments, i era ell mateix, com escriu Torricelli, una persona 'de ciència extraordinària'"